

Enver Paşa'nın Trablusgarp Günlüğü

Haz. Nurten Kutsal

İstanbul, Tarih ve Kuram Yayınları, 2015, 127 s., ISBN: 978-605-9833-07-3

Eyüp YILMAZ *

"Enver Paşa'nın Trablusgarp Günlüğü", İtalyan işgaline karşı direnişi örgütlemek için Trablusgarp'a giden Enver Paşa'nın o dönem dostlarına yazdığı mektuplardan derlenmiş önemli bir kaynak.

Mektuplar, Alman Genelkurmayı tarafından "günlük" şeklinde düzenlenerek 1918 yılında Münih te basılmış ve cephedeki subaylara propaganda amaçlı dağıtılmış. Friedrich Perzynski tarafından ise yayına hazırlanmıştır. Almanlar tarafından basılan eser de bazı kısımlarda sansür uygulanmasına rağmen yine de önemli bilgilere yer vermektedir.

Mektupları gün ışığına çıkararak isim ünlü Alman Tarihçi Ernst Jaeckh mektupların kendisine yazıldığını öne sürmektedir. Türk dostu görüşleriyle tanınmış Alman bir siyasetçidir. Birinci Cihan harbi sonrası da, Türk dostu olabilen bir şahsiyet. Berlin de suikast sonucu şehit düşen Talat Paşa'nın da cenazesine de katılıp bir konuşma yapmıştır. Kitap savaş propagandası amacıyla çıkarılmasına rağmen, duygusal ifadeler yer verilmesi, savaş propagandası niteliğiyle çelişki göstermektedir. Almanlar günlüğü Trablusgarp'a sınırlandırmış, Balkan savaşlarının da ki mektuplara yer vermemiştir. Çünkü I.Cihan harbinde Bulgaristan, Almanların müttefiki idi. Enver Paşa'nın mektuplar da kaybettik diye dile getirdiği, Batı Trakya, Makedonya ve Doğu Rumeli, Almanlar tarafından Bulgaristan'a vaat edilmişti. Almanlar eseri ele hazırlarken kendilerine yarayacak şekilde ele

* Sakarya Üniversitesi Tarih Bölümü Lisan Öğrencisi, trk.eypylmz@gmail.com

almışlardır, buda bizim eser üzerinde ki eleştirimizdir. Almanlar Enver Paşa'nın Hristiyanları eleştirdiği bölümlerde de sansür uygulamıştır. Trablusgarp gönüllü subayların direnişi hakkında çok az kaynak bulunan bir tarihi olaydır. Genelde gönüllü subayların yazdığı hatıratlardan direniş hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz, *Enver Paşa'nın Trablusgarp Günlüğü* bu nitelikte eserler arasında yer alıyor.

Mektuplar Enver Bey'in gönüllü subay olarak Trablusgarp'a gidişiyle başlıyor ve ilk mektubunda Gemi'de seyir halinde iken Goethe'nin Faust adlı eserini okuduğunu yazıyor ve eser hakkında da kısa bir değerlendirme yapıyor şu şekilde; ***“Gemide Faust’u okudum. Kitap güzel fikirler içeriyor fakat doğru olsa da bu fikirleri benimsemeyeceğim.”*** (s.27)

Mektuplar da Trablusgarp da ki direnişi her aşamasına kadar görüyoruz; Enver Paşa'nın direniş stratejileri hakkında da bilgi sahibi oluyoruz.

Enver Paşa Ayn-el Mansur kampında kalıyor ve buraları mektuplarında en iyi şekilde betimliyor kamp da bulunanlarının giyimini yüz şekillerinden sakal kesimine kadar mektuplar da betimlemesi onun askeri yeteneği yanında resmetme zekasını da gözler önüne seriyor.

Mektuplar da Enver Paşa gönüllü olarak gittiği Trablusgarp'ta Arap Şeyhlerinin de destekleri ile oluşturulmuş Arap birlikleriyle İtalyanlara karşı giriştiği mücadeleleri eser günlük olarak tabir etmesine rağmen mektuplarında dile getiriyor. Onlara İtalyanlara karşı zafer sözü veriyor lakin bir yanda da Vatanın da patlak veren Balkan savaşı Paşa'yı derin düşüncelere itiyor lakin o dönerse inanmış bir halkı çoluğu, çocuğu ve kadınıyla ona inanan Araplarımı nasıl yüz üstü bırakabilirim diye düşüncelere dalıyor.

“Sultan vazgeçse de ben burada kalıp direnmeye devam edeceğim” diyor. (s.114)

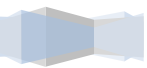
Kendi kendine şu soruyu soruyor; ***“Bedeviler benden çok mu daha sadıklar? Sözümden dönmek yüreksizlik olmaz mıydı? Ne yapayım şimdi?”*** (s.114)

Enver Paşa'nın vatansever ve yüce Askeri ruhunun derinliklerine doğru bizlere bir pencere açıyor. Kendisine inanan Arapları mahcup etmemek için uykuları bölünen, ara sıra yılgınlığa düşüp intiharı dahi düşünen bir Vatanseveri onlara verdiği sözü yerine getirebilmek için geceli gündüzlü çabasına mektuplardan bizzat şahit oluyoruz.

Ve Arapların ona gösterdiği ilgiyi ve onu artık kendilerinden biriymiş gibi sahiplenmelerini mektuplarında belirtiyor...

Tabii mektuplarda sadece mücadelelere değinmiyor; Bir Ceylan yavrusunun kendisinin gözlerinin dolmasına sebep oluşunu ve o Mansure adlı ceylanı sahiplenişini de mektubunda dillendiriyor. Savaşın en kızgın anında yetiştirdiği Ceylanı anlatıyor ve Enver Paşa'nın Ceylanın sağlığıyla nasıl ilgilendiğine şahit oluyoruz. Ceylanın hastalandığında nasıl üzüldüğünü ve iyileştiğinde nasıl sevindiğine Enver Paşa'nın kendi anlatımından öğreniyoruz.

Mektuplar Enver Paşa'nın komutanlığının gerektirdiği sorumluluğuna ne kadar bağlı olduğunu açıklıyor. Ne kadar düşmanları olsa dahi İtalyan subaylarının gösterdiği kahramanlıkları da takdir ediyor. Bir subayın gelecekları için büyük hedefleri olan ama vatan sevgisinden kuşku duyulmayacak bir subayın duygu ve düşüncelerini öğrenmek için bir kaynak *“Enver Paşa'nın Trablusgarp Günlüğü”* Enver Paşa ara, ara anekdotlar da sunuyor mektuplar da Arap kadın savaşçının göğsü şarapnel parçasıyla yaralanmasına rağmen revirde kalmayıp, savaşçıları yüreklendirmek için aralarına katılması da Enver Paşa'yı etkilemiş olsa gerek ki mektuplarında dile getirmiş.

Enver Paşa kamp hayatından bazı ayrıntılara da yer veriyor, sularının bol olmasından, buldukları kısım da ki iki kaynağın aktığını dile getiriyor, ve bu kaynağın adı ‘‘Ayn-el Mansur’’ yani ‘‘Muzaffer olanların kaynağı’’ kamp adının buradan esinlendiğini bildiriyor, bilakis Enver Paşa çıkarımına göre buranın isminden de konuşmalarında faydalanmıştır, ‘‘Ayn-el Mansur’’ Muzaffer olanların kaynağı ve bizde İtalyan kuvvetlerine karşı Muzaffer olacağız demiş midir Enver Paşa, az çok Enver Paşa hakkında okumalarımın yola çıkacak olursam Paşa böyle bir konuşmayı Araplara moral olsun diye yapmıştır. Enver Paşa’nın Trablusgarp da Araplar ile beraber mücadele etmesi ve onların azmi adeta Paşa da onlara karşı bir sahiplenme dürtüsü oluşturmuş olsa gerek ki bazı bölümlerde Araplardan, Araplarım diye bahsetmesi elbette bu yorumuma katkı sağlayacaktır. Mektuplar bir çok konuda bizlere Trablusgarp da Paşa’nın stratejilerinden tutun, ruh haline Paşa hakkında malumatlara varabiliyoruz.

Enver Paşa’nın ruh halinden, psikolojisinin durumunu ortaya koyması suretiyle de bir Psikolojik tahlil çıkarmamıza mektuplar katkı sağlayacaktır. Eğrisiyle doğrusuyla Enver Paşa gerçeğiyle tanışmak için bir kaynak olma özelliğini gösteriyor. Almanların sansürlerine rağmen yine de çok önemli belgeler içeren bir kaynak niteliği özelliğini kazanıyor. Enver Paşa’ya ilgi duyan okurların mutlaka okuması gereken kaynak niteliğinde bir eser.

